

УДК 332.54

АГРОКОНСАЛТИНГОВІ АСПЕКТИ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ

***О.П. Ісаченко, кандидат економічних наук
ФДБОУ ВПО "Державний університет із землеустрою"
Москва, Росія***

Розглянуто розвиток аграрного консалтингу в Україні, подано поради щодо впровадження консалтингу в землевпорядну діяльність в Україні та Російській Федерації.

Аграрний консалтинг, дорадництво, землеустрій.

В умовах розвитку ринкових відносин консультативна діяльність в землеустрої буде дедалі актуальнішою. Вона ґрунтується на використанні кваліфікованих фахівців і передового вітчизняного та зарубіжного досвіду. Тому важливим є вдосконалення програм навчання в землевпорядній діяльності.

Так, в Україні, навчання агроконсалтингу успішно здійснюється вищими навчальними закладами аграрного спрямування, зокрема, на кафедрі аграрного консалтингу та сервісу НУБіП України, на основі спеціально розроблених і затверджених програм. У Російській Федерації ця діяльність поки ще малорозвинена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку дорадництва були присвячені праці таких учених, як О.М. Бородіна, О.Д. Гудзинський, О.Ю. Єрмаков, Т.П. Кальна-Дубінюк, І.М. Криворучко, М.Ф. Кропивко, І.П. Кудінова, М.І. Лобанов та ін.

Мета дослідження – проаналізувати розвиток аграрного консалтингу в Україні, надати поради щодо впровадження консалтингу в землевпорядну діяльність в Україні та Російській Федерації.

Згідно з прийнятим 17 червня 2004 р. Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», консалтинг у сільському господарстві отримав назву «дорадництво».

У ст. 10 цього Закону йдеться про професійну підготовку консультантів і експертів-консультантів; підкреслюється, що професійна підготовка консультантів та експертів-консультантів полягає в навчанні за програмою базової підготовки й підвищення кваліфікації і здійснюється вищими навчальними закладами на замовлення центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики, дорадчих служб, саморегульованої організації та ін.

Виклад основного матеріалу. Національний університет біоресурсів і природокористування України став одним із перших сільськогосподарських вищих навчальних закладів, який широко розгорнув діяльність у напрямі консалтингової освіти та науки.

У 2001 р. було створено кафедру аграрного консалтингу та сервісу, розроблені навчальні програми й дисципліни, що включають і дистанційні курси, для консалтингової освіти бакалаврів і магістрів, підвищення кваліфікації сільськогосподарських консультантів – дорадників і експертів-консультантів – дорадників.

Кафедрою розроблені нові курси з основних дисциплін: «Основи аграрного консалтингу», «Управлінський консалтинг», «Організація інформаційно-консультативної діяльності», а також дистанційна форма навчання – дистанційний курс «Сільськогосподарське дорадництво», які було впроваджено в навчальний процес сільськогосподарських вузів України [1].

Фахівці кафедри аграрного консалтингу та сервісу пройшли спеціальну професійну підготовку в провідних зарубіжних університетах і консультативних службах, брали участь у багатьох, конференціях, семінарах, тренінгах та круглих столах із агроконсалтингу, є членами агроконсалтингових зарубіжних асоціацій та України.

Було видано типові навчальні програми для всіх сільськогосподарських навчальних закладів України з дисциплін: "Основи аграрного консалтингу", "Управлінський консалтинг", "Організація інформаційно-консультаційної діяльності" та навчальні посібники до них [1, 2].

Студентам запропоновано оригінальні методи та прийоми економічного аналізу і консультування сільськогосподарських товаровиробників з використанням методик SWOT-аналізу, Gross-Margin, часткових бюджетів, аналізу фінансової звітності та інвестиційного аналізу.

Для спеціалізацій з дорадництва магістрів введені нові курси: "Організація навчання в інформаційно-консультаційній діяльності", "Паблік рілейшнз", "Діловодство в інформаційно-консультаційній діяльності", "Планування інформаційно-консультаційних програм у сільській місцевості", "Інформаційно-комунікаційні технології" та ін. Програмою передбачається стажування на базі діючих дорадчих служб України і, по можливості, за кордоном. Таким чином, за десятиліття організована система консалтингової освіти, яку тепер доволі успішно застосовують в аграрних вузах України.

Система агроконсалтингової освіти складається із загальної підготовки з дорадництва за програмами базової освіти бакалаврів, магістрів і підвищення кваліфікації та його спеціальних програм.

Магістерська програма «дорадництва» (затверджена в серпні 2010 р.), включена Міністерством освіти, молоді та спорту України у специфічні категорії (для всіх спеціальностей), а також міжнародних програм з дорадництва та аспірантури з докторантурою.

Спеціальна підготовка передбачає також навчання магістрів за різними спеціалізаціями в дорадництві. Так, приміром, маїстри за спеціальністю «Менеджмент організацій» можуть навчатися за спеціалізацією «Інформаційно-консультаційна діяльність в АПК» і «Сільський зелений туризм». Це стосується також і маїстрів НУБіП, що навчаються за спеціальностями "Землевпорядкування та кадастр", "Правознавство" і всіх інших, за їх бажанням. На базі Інституту післядипломної освіти НУБіП України проводяться тренінги та бізнес-школи. Окремим блоком іде навчання із сертифікації консультантів-дорадників і експертів-дорадників [1, 2].

Вважаємо, що з урахуванням сучасних вимог і тенденцій, для успішного функціонування служби землевпорядкування України та Російської Федерації треба поступово поширювати впровадження консалтингу в повсякденну діяльність.

Такі наміри є в Державному університеті із землеустрою (Москва), де вже понад два століття, по суті, ведеться успішна підготовка фахівців у галузі землевпорядкування, земельного і міського кадастру, земельного права, оцінки об'єктів нерухомості, геодезії, охорони навколишнього середовища, екології та природокористування, архітектури та дизайну, які отримують навички картографування, управління територіями, грамотного ведення кадастру нерухомості, які вміють організувати використання земель, їх облік та реєстрацію.

Останнім часом відновлюємо використання досягнень і передового досвіду вузів далекого зарубіжжя та України і Республіки Білорусь.

Передбачається цікавим у цьому аспекті розвиток консультування за тематиками наукових досліджень, проведених співробітниками кафедри землевпорядкування ФДБОУ ВПО "Державний університет із землеустрою". Через сайти та оголошення виявляються конкретні побажання юридичних і фізичних осіб. У порядку особистого спілкування із замовниками, та з використанням дистанційних методів і сучасних комунікацій – чіткіше досліджуються актуальні питання, пов'язані із землевпорядкуванням.

Про те, що викладачам провідного російського державного вузу є чому навчити, професійно порадити, проконсультувати свідчить наведена нижче вибірка з тематики науково-дослідних робіт, що останніми роками здійснюється на кафедрі землевпорядкування Державного університету із землеустрою щодо проблем землевпорядного забезпечення державних програм і пріоритетних національних проектів із розвитку сільського господарства в Російській Федерації [3–8]:

- методологія сучасного землеустрою та напрями наукових досліджень з управління, організації використання та охорони земель;
- планування і організація раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення;
- землевпорядкування й територіальне планування в системі управління земельними ресурсами;
- землевпорядне забезпечення сільськогосподарського виробництва;
- теорія і методи землевпорядного проектування в умовах обороту земель сільськогосподарського призначення;
- планування організації раціонального використання та охорони земель суб'єктів Російської Федерації, муніципальних утворень;
- землевпорядне забезпечення освіти та впорядкування землекористування й землеволодіння;
- методи та зміст комплексного землеустрою на основі зонування сільських територій;
- землевпорядне забезпечення кадастрової діяльності;
- технічне та нормативно-правове забезпечення робіт із розмежування земель державної власності;
- упорядкування землекористування сільськогосподарських організацій в умовах обороту земель сільськогосподарського призначення;
- організація території орних земель в умовах формування нових землекористувань при викупі продуктивних земель у приватну власність;
- проблеми землеустрою агрохолдингів і агломерацій;
- формування землекористувань агрохолдингів і агротехнопарків та організація їх території;
- бізнес-планування при землеустрої;
- автоматизовані системи проектування в землеустрої;
- математичні методи та моделі прийняття землевпорядних рішень в умовах ризику та невизначеності; методи обґрунтування та оцінки ефективності проектів землеустрою;

- екологічна ефективність проекту перерозподілу земель сільськогосподарських організацій;
- землевпорядкування сільськогосподарських організацій на агроландшафтній основі;
- землеустрій у районах Крайньої Півночі: методи та зміст, економіка та екологія;
- землеустрій в умовах деградації земель;
- дослідження інвестиційної привабливості земель для розвитку населених пунктів;
- економічна ефективність встановлення адміністративної межі міста Москви і Московської області;
- ТЄП землекористувань несільськогосподарських об'єктів;
- землевпорядне забезпечення об'єктів транспорту;
- землевпорядне забезпечення формування території об'єктів повітряного транспорту;
- планування організації раціонального використання та охорони земель конверсійних об'єктів;
- внутрігосподарське землевпорядкування на еколого-ландшафтній (агrolандшафтній) основі;
- землеустрій особливо бережених природних територій;
- організація території селянських (фермерських) господарств;
- розміщення та влаштування території багаторічних насаджень на агроекологічній основі;
- розміщення та влаштування території ягідників;
- розробка робочих проектів із використання та охорони земель;
- технологія створення цифрових карт для цілей землеустрою [3–8].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поступово підвищується попит на саме такі практично значущі консалтингові послуги при землевпорядкуванні.

Є можливість й треба розвивати консалтингову складову в навчальних програмах, зокрема, Державного університету із землеустрою (ДУЗ), який у травні поточного року відзначить свій 234-й день народження. Університет (ДУЗ) є головний вищий навчальний заклад навчально-методичного об'єднання (НМО) вузів в області землевпорядження і кадастрів Російської Федерації, є координатором всієї освітньої і наукової діяльності в цьому напрямі. У 2012 р. ДУЗ визнаний лауреатом міжнародного конкурсу «Європейський Гран Прі за якість».

Останніми роками в 57 випускаючих ВНЗ країни щорічно отримували дипломи державного зразка близько 4600 дипломованих фахівців – за програмами навчання, погодженими НМО. Згідно з прогнозом, потреби в кваліфікованих кадрах за напрямом "Землевпорядкування та кадастри" на період до 2015 року, розробленому Міністерством освіти і науки Російської Федерації, щорічно для країни необхідно готувати 7210 чоловік. З них у даний час найбільшу кількість випускає ДУЗ. У ВНЗ НМО є професійні кадри, здійснюється вдосконалення навчального процесу з ураху-

ванням позитивного міжнародного досвіду, можливе впровадження консалтингу в програми навчання.

Крім того, у нашого Університету існують хороші багатовікові взаємозв'язки з дружніми ВНЗ в Україні і Республіці Білорусь, де є землевпорядні факультети.

Наприклад, за останні три роки відновлені Договори про творчу співпрацю з Харківським національним аграрним університетом, який нещодавно відсвяткував свій 196-й день народження, зі 172-річною Білоруською (Гори-Горецькою) державною сільськогосподарською академією та із відносно «молодим» 115-річним Національним університетом біоресурсів і природокористування Кабінету Міністрів України, в Києві. У Харкові та Горках також можлива апробація впровадження консалтингу в програми навчання.

Отже, на кафедрі землевпорядкування та ряді інших випускаючих кафедр Державного університету із землеустрою, і в структурах вищезгаданих закордонних ВНЗ успішно працюють відомі у своїх державах та за кордоном вчені, які здатні авторитетно і висококваліфіковано надавати консультування з проблем землеустрою та кадастрів, здійснювати "дорадництво" та вчити в сучасних умовах.

Вважаємо, що розвиток співробітництва в галузі застосування агроконсалтингових освітніх програм в наших університетах допоможе успішно просуватися в удосконаленні землевпорядної та консалтингової діяльності.

Список літератури

1. Сільськогосподарська дорадча діяльність : навч. посіб. для дистанційного навчання / Т.П. Кальна-Дубінюк, І.П. Кудінова, Л.Х. Рибак, Р.Я. Корінець. – Ніжин : Лисенко М.М., 2010. – 360 с.
2. Кальна-Дубінюк Т.П. Паблік рілейшнз : навч. посіб. для консалтингу / Т.П. Кальна-Дубінюк, Р.І. Буряк. – Ніжин : Лисенко М.М., 2010. – 204 с.
3. Ісаченко О.П. Про необхідність вдосконалення державної земельної політики в Росії / О.П. Ісаченко // Землевпорядкування, кадастр и моніторинг земель. – 2011. – № 3. – С. 16–28.
4. Ісаченко О.П. Необхідність підвищення ролі державного землеустрою в Російській Федерації / О.П. Ісаченко // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції "Земельні ресурси України в контексті реформування земельних відносин: сьогодення та майбутнє", присвяченої святкуванню 50-річчя системи науково-дослідних і проектних інститутів землеустрою. Київ, 10 червня 2011 р. "Урожай". – С. 14–18.
5. Ісаченко О.П. Проблеми науки і освіти для спільного вирішення організаціями-партнерами України і Російської Федерації / О.П. Ісаченко // Агроекологічний журнал. – 2011. – Вересень. – С. 82–85.
6. Ісаченко О.П. Необхідність вдосконалення земельного законодавства та державного управління землеустроєм в Росії з урахуванням досвіду України та Республіки Білорусь // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Москва, ДУЗ. 25 жовтня 2011. – С. 98–103.
7. Волков С.М. Проблеми здійснення землевпорядних робіт / С.М. Волков, О.П. Ісаченко // Землеустрій і кадастр. – 2012. – № 3. – К. – С. 24–30.

8. Ісаченко О.П. Можливості землеустрою в умовах сучасного економічно орієнтованого суспільства з управління сільськими територіями з водно-болотними угіддями / О.П. Ісаченко // Матеріали Міжнародної конференції «Методи і технології стратегічного планування розвитку територій» (зб. наук. ст.). – Київ, 1 лютого 2013, – С. 112–116.

Рассмотрено развитие аграрного консалтинга в Украине, представлены советы по внедрению консалтинга в землеустроительную деятельность в Украине и Российской Федерации.

Аграрный консалтинг, консультационная деятельность, землеустройство.

Reviews the development of agricultural consulting in Ukraine, given advice on implementation of consulting land surveying activities in Ukraine and the Russian Federation.

Agricultural consulting, advisory services, land management.